

Asia: VN/15319/2024

Valtioneuvoston periaatepäätös yrittäjyydestä, päivittäminen

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään koskien valtioneuvoston periaatepäätöstä yrittäjyydestä

Työ- ja elinkeinoministeriölle.

Lausunto valtioneuvoston periaatepäätökseen yrittäjyydestä.

Suomen Yrittäjät kiittää lausuntopyynnöstä.

Yrittäjät haluaa uudistuksen yhteydessä kiinnittää huomioita seuraaviin asioihin.

1. Periaatepäätöksen lähtökohdat

Yrittäjät pitävät periaatepäätöksen lähtökohtia hyvinä. Kuten ohjelmassa sanotaan, yrittäjyyden edistäminen on hallituksen yksi keskeisimmistä paino-pistealueista. Lisäksi periaatepäätöksessä korostetaan, että kaiken kokoinen ja näköinen yritystoiminta on tärkeää. Tämä helposti unohtuu käytännön politiikkatoimissa.

Suomessa arvostetaan helposti muoti-ilmiöiden mukana joitakin yrityksiä ja/tai toimialoja. Joskus start up -yritykset ovat kaikki kaikessa, toisessa ajassa korostetaan taas veturiyrityksiä ja kolmannessa mittelstand-yrityksiä. On hyvä muistaa, että kaikki nykyiset kasvuyritykset ja suuret yritykset ovat jossain vaiheessa olleet mikroyrityksiä matkansa alussa.

Periaatepäätös puuttuu jo lähtökohdissaan hyvin Suomen nykyiseen yrittäjyyden ongelmaan. Yritykset eivät halua kasvaa ja senkin takia yritysten investoinnit ovat laskusuunnassa. Lisäksi olemme luoneet yrittäjille byrokratian, joka vie yrittäjän voimat ja energian. Tuore Soteri-rekisteri on kovin valitettava mutta ei valitettavasti epätyypillinen esimerkki.

Yrittäjät haluavat kiinnittää poliittisten päättäjien huomion siihen, onko Suomi otollinen kotipesä kasvun pohjan luomiselle. Meillä on paljon kauniita sanoja yrittäjyydestä ja kasvusta, mutta ovatko käytännön teot jotain aivan muuta kuin puheet? Pitäisikö tekojen vastata enemmän puheita?

2. Yritykset ponnistavat kotimarkkinoilta maailmalle, mutta julkisen sektorin politiikassa teot eivät aina vastaa tavoitteita

Yrittäjien mielestä elinkeinopolitiikka on ymmärrettävä laajempaan kokonaisuutena kuin vain yrityspalveluina ja julkisina rahoitusinstrumentteina yrityksille. Erittäin monella poliittisella päätöksellä on yrittäjyysvaikutuksia ja siksi olemme pitäneet esillä yritysvaikutusten arvioinnin merkitystä päätöksenteossa.

Avaamme elinkeinopolitiikan ristiriitaa kolmen esimerkin kautta:

A) Suomessa halutaan kehittää omia markkinoita yritysten ponnahduslautana maailmalle (esimerkiksi julkiset hankinnat). Julkisten hankintojen merkitys on avattu myös periaateohjelmassa. Samanaikaisesti kuitenkin julkinen sektori ostaa yhä enemmän suoraostoja omilta in house -yhtiöiltään ilman reilua kilpailua. Hallituksella on nyt ohjelmassaan hyviä kirjauksia tilanteen parantamiseksi, mutta vasta teot ratkaisevat.

B) Hallintoa halutaan yksinkertaistaa ja joustavoittaa yritysten toimintamahdollisuuksia. Samanaikaisesti kuitenkin esimerkiksi sosiaali- ja terveydenhuollon rekisterinvaikeudet estävät yrittäjiä aloittamasta omaa liike-toimintaa. Käsien nostelu ei riitä vastaukseksi yrittäjille, jotka eivät viivästysten takia pysty harjoittamaan ammattiaan. Viime kuukausina moni sote-alan yrittäjä on ajautunut konkurssiin.

C) Periaateohjelmassa luvataan, että julkisella yritysrahoituksella paikataan markkinapuutteita, jaetaan riskiä ja katalysoidaan yritysten rahoitusta. Esimerkiksi yrittäjien investointiavustukset ovat kuitenkin jumissa TEM:n tietoliikenneongelmien takia. Investointiavustuksen saaneet yrittäjät joutuvat itse toimimaan pankkeina eli ovat ottaneet kalliita luottoja, jotta saavat sovitut investointinsa maksettua, kun investointiavustuksia ei saada tilille. Tämä on luokatonta julkista hallintoa yrittäjien näkökulmasta.

Suomen sisäinen yrittäjyyden toimintaympäristö pitäisi olla erittäin proaktiivinen ja yrittäjyyteen kannustava kaikilla hallinnon ja politiikan tasoilla – ei vain yrityspalveluissa. Julkisen sektorin ei pidä tulla vääristämään kilpailua niille sektoreille, joissa jo toimii paljon yrityksiä.

3. Kasvun kärjet ja julkinen vienninedistäminen

Periaatepäätöksessä mainitaan, että tarvitsemme Suomen kasvun kärkien dynaamista teroittamista. Kysymykseksi nousee se, kuka määrittelee kasvun kärjet ja kuinka paljon julkista rahoitusta keskitetään oletetuille kärkialoille.

Suomessa kirjoitetaan hallituksen toimesta tällä hetkellä sekä teollisuuden strategiaa että kasvuyrittäjyyden ohjelmaa. Tarvitsemme 15 vuoden talouden hitaaseen kasvuvauhtiin nyt uusia lääkkeitä. Uusi Teollisuussijoitus (TES) halutaan keskittää erityisesti valtion teollisuuspoliittiseksi työkaluksi.

Molemmat ohjelmat ovat erittäin tärkeitä. Ohjelmissa painottuvat meidän perinteisten vahvuuksien vahvistaminen sekä yritykset, jotka ovat jo edenneet mikroyrityksiä suuremmiksi (mittelstand-yritykset).

Voidaan kuitenkin kysyä, keskitytäänkö liikaakin muutamiin toimialoihin ja tietyn kokosiin yrityksiin Suomen tulevaisuuden oljenkortena. Ovatko nopeimmat kasvun alat ja yritykset jossakin muualla? Syntyvätkö radikaalimmat innovaatiot mikroyrityksissä? Oleellista ei ole se, minkä kokoinen yritys on tällä hetkellä, vaan millainen on sen kasvupotentiaali.

Periaatepäätöksessä mainitaan myös, että uudistuneen suomalaisen teollisuuspolitiikan ytimessä on globaaliin kilpailutilanteeseen ja geopolitiikan muutoksiin vastaaminen, mukaan lukien tukikilpailun muutokset. Tarkoittaako tämä sitä, että Suomi hyväksyy nykyisin höllentyneen valtioiden välisen tukikilpailun ja yrittää pärjätä siinä pelissä?

Ei saa myöskään unohtaa julkisen yritysrahoituksen perustehtävää, eli rahoituksen markkinapuutteet täydentämistä. Ei ole tarkoituksenmukaista, että julkista rahaa suunnataan "trendin mukana" sinne, missä yksityistä rahaa on runsaasti tarjolla.

Pk-yritysten aseman turvaamiseksi Suomen on tärkeä edistää myös reilua valtiontukipolitiikkaa EU:ssa. Keskeisenä osana sisämarkkinoiden toimivuuden palautusta pitää olla valtiontukipolitiikan väliaikaisiksi tarkoitettuista kriisitilanteista luopuminen ja palaaminen aiempaan normaaliin valtiontukipolitiikkaan. Muutenkin on hyvä realistisesti todeta, että EU:n sisämarkkinat eivät tosiasiallisesti toimi. Meillä ei ole todellisuudessa yhtä sisämarkkinaa, vaan jokaisessa jäsenmaassa

on oma sisämarkkinansa ja omat pelisääntönsä. Tämä on yksi selitys sille, miksi Eurooppa ei menesty globaalissa kilpailussa.

Teollisuus ei myöskään pärjää ilman palvelua ja teollisuus on itsestään palveluvaltaistunut. Teollisuus työllistää Suomessa arviolta 150 000 ihmistä, mutta suoraan teollisuuteen liittyvä palvelutoiminta sen päälle 60 000 ihmistä. Välillisesti teollisuuteen kietoutuneita työpaikkoja on lisäksi 270 000, joista palvelualan työpaikkoja 200 000.

Esimerkiksi luovat alat työllistävät tällä hetkellä 136 000 ihmistä Suomessa. Se synnyttää aineetonta varallisuutta, joka ei näy konkreettisina vientituotteina. Luovan työn synnyttämä lopputulos suhteessa työtunteihin on Ruotsissa neljä kertaa suurempi ja generoitu vaikutus talouteen on 17-kertainen. Onko Ruotsi kasvanut Suomea nopeammin erityisesti luovien alojen ansiosta?

Kun keskustelemme luovan alan yrittäjien kanssa, törmää aika odottamattomiin haasteisiin. Yksi on toimimaton rahoitus. Pankit eivät helposti hyväksy vakuutena aineettomia arvoja ja yritykset eivät pääse kasvuun. Valtiotuotuksiin erityisrahoituslaitoksiin ja ministeriöihin pitää myös lisätä parempaa luovan talouden rahoitusymmärrystä.

Suomen innovaatiopolitiikassa korostetaan liian paljon nopeasti kasvavia yrityksiä ja nopeaa viennin kasvua. Meillä on laaja yrityskanta, joka kasvaa vuosittain vajaa 10 prosenttia. Tärkeä kysymys on, haluavatko julkiset yrityspalvelut olla tukemassa myös niitä yrityksiä, jotka uskovat maltillisempaan, mutta kuitenkin kestävään kasvuun ja kansainvälistymiseen.

Esimerkiksi Business Finlandin rahoituksessa on korostettu nopeaa viennin kasvua. Monet yritykset pitävät tavoitetta mahdottomana ja sen seurauksena eivät edes hakeudu kansainvälistymispalveluihin. Oleellista ei ole se, minkä kokoinen yritys on tällä hetkellä ja millä nopeudella yritys kasvaa, vaan millainen on sen kasvupotentiaali.

Julkinen vienninedistämisen uudistus on hallituksen asialistalla. Vienninedistäminen tarvitsee yhtenäisen palveluketjun yrityksille, jota Team Finland on pyrkinyt rakentamaan. Julkisessa vienninedistämisessä on ymmärrettävä, että palveluiden on toimittava saumattomasti yhteen koko ketjussa.

Kohdemaissa vienninedistäminen on oltava selkeästi yhden toiminnallisen johdon alaisuudessa. Tähän pyritään nyt kesäkuussa päätetyllä uudistuksella, jossa vienninedistämispalvelut kohdemaissa keskitetään ulkoministeriön alaisuuteen. Se ei saa kuitenkaan merkitä arvovaltapalvelujen korostumista. Ne eivät palvele pk-yritysten pääasiallisia tarpeita.

On keskityttävä myös kotimaan vienninedistämispalvelujen kehittämiseen. Olemme ehdottaneet "alueellisten vientinyrkkien" perustamista. Niissä keskeisten toimijoiden kansainvälistymisresurssit tekevät läheistä yhteistyötä. Team Finland -toimijoiden keskeisiä kumppaneita ovat mm. kuntien kehitysyhtiöt, oppilaitokset, kauppakamarit ja Yrittäjien aluejärjestöt.

Meidän on löydettävä kaikki potentiaaliset viennistä kiinnostuneet yritykset ja vältettävä sitä, että jokainen julkinen organisaatio tekee erikseen viennin myyntityötä yritysten keskuudessa.

4. Omistamisella on merkitystä ja omistajanvaihdosten vauhdittaminen on kasvupolitiikkaa

Periaateohjelmassa korostetaan monessa kohtaa kasvun ja viennin merkitystä. Omistajanvaihdosten merkitystä kasvun lähteenä valtiolta ei kuitenkaan vielä tiedosta. Elinkeinoelämän yhteisponnistuksen eli omistajanvaihdoshankkeen (OV-hanke) osalta TEM ilmoitti keväällä 2024 alustavasti, että ministeriön osittainen rahoitus loppuu kesällä 2024.

Omistajanvaihdos ei ole vain ostajan ja myyjän yhteen saattamista ja kaupan toteuttamista. Monesti yrittäjä ei tulkitse itseään omistajaksi ja mikäli omistajaidentiteetti puuttuu, yritystä ei myöskään myydä kuin vasta ihan viimeisessä hädässä. Omistajanvaihdoksia pitää aktivoida.

Tuoreen Yrittäjägallupin mukaan noin 50000 yrittäjää etsii tällä hetkellä yritykselleen jatkajaa ja noin 40000 yrittäjää etsii uutta ostettavaa. Jos myyjät ja ostajat eivät kohtaa nykyistä paremmin, yrityksiä kuihtuu ja Suomen kasvutavoitteet entisestään rapautuvat.

Tutkimusten mukaan 70 prosenttia ostajista kasvattaa uutta yritystään ja 30 prosenttia muuttuu kasvuyritykseksi. Omistajaa vaihtavissa yrityksissä on enemmän kasvupotentiaalia kuin paljon puhutuissa startup-yrityksissä, jotka toki ovat myös tärkeitä yrityksiä. Usein myös yhden yrityksen ostanut henkilö ostaa lisää yrityksiä ja muuttuu siten sarjayrittäjäksi.

Ei ole myöskään yhdentekevää, kuka omistaa, mitä omistaa, miksi omistaa, miten omistaa ja milloin omistaa. Suomalaisissa yrityksissä tarvitaan kotimaisen tai Suomessa jo toimivien yritysten omistus pohjan laajentamista ihan yhtä paljon kuin pääomia kasvuun. Nykyisin suomalaiset sijoittavat lähes neljä kertaa enemmän matalakorkoisille talletustileille ja asuntoihin kuin yritysten osakkeisiin.

Periaatepäätöksessä ei ole mainittu veropolitiikkaa yrittäjyyden tukemisen keinona muuten kuin että se on yksi keino yrittäjyyden edistämiseksi. Nyt tarvitaan kotimaiseen omistamiseen tukevaa verojärjestelmää ja tekoja omistajanvaihdosten aktivointiin. Samoin on edesautettava suomalaisten

institutionaalisten sijoittajien ja säätiöiden mahdollisuuksia sijoittaa listaamattomiin yrityksiin. Kokonaisuutena Suomeen tarvitaan myönteisempi ilmapiiri omistamiseen sekä omistamisen ja yrittämisen kautta vaurastumiseen.

5. TKI-toiminta vähemmän byrokraattiseksi ja enemmän kaupalliseksi

Periaatepäätöksessä mainitaan, että T&K-toimintaa harjoittavien pk-yritysten osuus on suhteellisen vähäinen. Nyt pitää analysoida tarkasti, mistä syystä pk-yritykset ovat niin passiivisia. Olisiko syynä usein mainittu rahoitusinstrumenttien byrokraattisuus ja että pk-yritykset tarvitsevat yhden luukun palvelua TKI-toiminnan aloittamiseksi, kehittämiseksi ja kasvattamiseksi?

Mielestämme pk-yritykset ovat aktiivisia toimijoita, mutta he eivät vain ”pääse mukaan” ekosysteemeihin ja verkostoihin. Totta kai myös resurssien vähäisyys vaikuttaa aktiivisuuden tasoon. Pk-yrityksen toimitusjohtaja on usein samanaikaisesti myös yrityksensä myyntijohtaja ja teknologiajohtaja.

Suomessa panostetaan runsaasti tutkimus- ja kehittämistoimintaan (T&K), mutta innovaatiotoimintaan ja innovaatioiden käyttöönotto on tässä yhteydessä unohtunut. Kuitenkin innovaatioiden hyödyt saadaan aikaan ainoastaan, kun ne on tuotteistettu ja otettu markkinoilla käyttöön.

Hyvin toimivia TKI-toiminnan malleja ei myöskään kannata lopettaa. Nyt on oltava varovainen, ettei hallituksen toimeenpanemat suunnitelmat syrjäytä olemassa olevia toimivia innovaatiotoiminnan rahoitusmekanismeja.

6. Digitalisaatio kasvun välineenä

Periaatepäätöksessä mainitaan ansiokkaasti pk-yrityksien työvoima- ja osaamistarpeet sekä kyvykkyys ja osaaminen kasvaa ja uudistua digitalisaatiolla. Kuitenkin toivomme näkevämme tekstissä selkeämmän maininnan yrittäjien kouluttamisesta ja koulutuksen tarjoamisesta.

Suomen kasvun ja kilpailukyvyn kannalta keskeisten pk-yritysten ymmärrystä ja kykyä tarttua datatalouden ja tekoälyn mahdollisuuksiin tulee vahvistaa. Tähän tarvitaan niin parhaiden käytäntöjen jakamista vertaisoppimisverkostoissa, uudenlaisia koulutusohjelmia että käytännön työkaluja ja tukea.

Yrittäjyyden periaatepäätöksessä olisi tarpeen huomioida myös verkkokaupan tarjoamat mahdollisuudet pk-yritysten kansainvälistymiseen. Pk-yritysten olisi täysimittaisesti hyödynnettävä verkkokaupan mahdollisuudet ja myös se edellyttää koulutusta.

7. Osaaminen ja osaava työvoima

Kaupallistaminen ja markkinoinnin arvo

Yrittäjät ehdottaa, että mainitaan myös kaupallistamisen ja markkinoinnin arvo korkeakoulujen T&K-yrityspalveluissa. Monet yhteistyöhankkeet voivat tuntua yrityksiltä liian kaukaisilta liiketoiminnasta, joten korkeakoulujen on räätälöitävä palveluitaan ja rakennettava yhteistyömuodot yrityksille sopiviksi ja liiketoiminnallisesti kannattaviksi.

Aineettomat oikeudet, IPR ja niiden tavoitteet

Suomi ei ole enää maailman kärkimaita patenttien määrässä asukaslukuun suhteutettuna. Suunta on ollut viime vuosina alaspäin. Euroopan yhteinen patenttijärjestelmä United Patent Court (UPC), joka otettiin käyttöön vuonna 2023, tulee kuitenkin jatkossa kasvattamaan merkittävästi patenttien määrää. Patenttien määrä tulee kasvamaan räjähdysmäisesti tulevina vuosina.

Euroopassa haettu patentti tulee olemaan automaattisesti voimassa myös Suomessa. Muun muassa kiinalaiset hakevat hyvin aktiivisesti patenteja Eurooppaan. He saavat yhdellä hakemuksella patentin koko Eurooppaan, Suomi mukaan lukien.

Yritysten näkökulmasta riskit kasvavat merkittävästi, mikä tulee vaikuttamaan yritystoiminnan kehittämiseen. Kaikenkokoisten yritysten tulee tuntea omaa toimialaa koskevat patentit Euroopan laajuisesti. Niistä on velvollisuus olla tietoinen. Tilanne haastaa erityisesti pk-yrityksiä voimakkaasti. Yritysten tulee suojata omia innovaatioitaan entistä aktiivisemmin.

Yrittäjät ehdottaa, että pk-yrityksiä tuetaan neuvonnan ja koulutuksen kautta siihen, että ne ovat tietoisia oman toimialansa patenteista, koska ne vaikuttavat suoraan niiden liiketoimintaan. Yrityksille järjestetään pikaisesti aineettomien oikeuksien suojan IPR-koulutuksia.

Yrittäjät ehdottaa, että ELY-keskuksilta lakkautetut IPR:ään liittyvät neuvontapalvelut siirretään uusien elinvoimakeskusten yhdeksi keskeiseksi tehtäväksi. Koska IPR:ään tehtävissä selvityksissä yrityksillä on omavastuu, niitä ei tehdä turhan takia. Niiden tekemiseen on jatkossa ilmeinen tarve.

Yrittäjyyskasvatus

Yrittäjyyskasvatus on tulevaisuusinvestointi, joka hyödyntää sekä yksilöitä että yhteiskuntaa. Se tuo alueille uusia yrittäjiä, jotka synnyttävät työpaikkoja, kasvua ja elinvoimaa. Suomen Yrittäjät kannattaa yrittäjyyskasvatuksen painottamista yrittäjyyden periaateohjelmassa.

Suomeen tarvitaan yrittävää asennetta, josta on syytä tehdä kansalaistaito. Tulevaisuuden työelämässä yhä useampi työskentelee yrittäjämäisesti, yhdistää vaihtelevasti palkkatyötä, yrittämistä ja jatkuvaa oppimista. Moni toimii yrittäjänä ainakin osan elämästään. Tähän tulee saada koulupolun varrella riittävät valmiudet. Suomen Yrittäjät painottaa, että yrittäjyyskasvatusta tulee toteuttaa varhaiskasvatuksesta yliopistoon.

Yrittäjät painottaa, että myös yleissivistävän koulutuksen kannattaa tehdä yhteistyötä yritysten ja yrittäjyyskasvatusta edistävien järjestöjen kanssa. Yrittäjien vierailut koululla ja koululaisten vierailut yrityksissä tuovat yrittäjyyden lähemmäksi oppilaita.

Yrittäjät ehdottaa, että yrittäjyyden lukiodiplomista tehdään virallinen tapa osoittaa yrittäjyyden kautta saavutettua osaamista.

Suomi sijoittui vuonna 2024 julkistetussa Pisa-tutkimuksen luovan ajattelun tuloksissa viidenneksi. Suomen 15-vuotiaista 39 % ylsi luovuudessa OECD:n huippuosaamisen tasolle. Suomen Yrittäjät painottaa, että Suomi voi nousta luovassa ajattelussa maailman kärkeen, kun kouluissa annetaan nykyistä enemmän tilaa luovuudelle. Tähän voi hyödyntää yrittäjyyskasvatuksen menetelmiä.

Tulee huolehtia myös yrittäjien jatkuvasta oppimisesta, jota palvelee parhaiten täsmäkoulutukset ja pienet osaamiskokonaisuudet. Yrittäjät voivat kehittää osaamistaan suorittamalla mm. ammatillisen koulutuksen perus-, ammatti- ja erikoisammattitutkintojen osia esimerkiksi oppisopimuksena. Yrittäjyyden ammattitutkinto tarjoaa merkittävän väylän yrittäjyysosaamisen kehittämisen niin yrittäjyyttä aloittaville kuin yrittäjänä toimiville yritystoiminnan kehittämiseen ja omistajavaihdoksiin. Suomen Yrittäjät painottaa, että näitä mahdollisuuksia tulee olla tarjolla joka puolella Suomea.

Yrittäjät eivät tunne tarpeeksi yrittäjän oppisopimusta, jossa yrittäjä voi tehdä täsmäkoulutuksena tutkinnon osia osana yrittäjän työtään, yrittäjämentorin tukemana. Tämä on ainutlaatuinen mahdollisuus maailmassa, jota on syytä pitää enemmän esillä.

Osaava työvoima

Yhteiskunta tarvitsee osaavia yrittäjiä ja osaavia työntekijöitä. Osaajapula on euroopanlaajuinen ongelma, jota tulee ratkaista yhdessä. Työelämälähtöinen koulutus ja jatkuva oppiminen ratkaisevat osaltaan osaajapulaa, joka on pk-yritysten kasvun suurin este. Yrittäjät painottaa, että tarvitaan koko maan kattavaa työelämän tarpeita palvelevaa koulutustarjontaa, jotta yritykset saavat tarpeitaan vastaavaa, osaavaa työvoimaa.

Kansainvälinen rekrytointi ja sen tavoitteet

Monimuotoisuus eli diversiteetti on merkittävä vahvuus ja kilpailuetu yrittäjyydessä. Monimuotoiset tiimit tuovat mukanaan erilaisia näkökulmia, kokemuksia ja taitoja, jotka voivat johtaa innovatiivisiin ratkaisuihin ja parempiin liiketoimintatuloksiin. Monenlaisuuden rajapinnassa syntyy uutta.

Monimuotoisuuden hyödyntäminen vaatii kuitenkin tietoa ja taitoa moninaisuuden johtamisesta. Yrittäjät ehdottaa, että yrityksille ja oppilaitoksille tarjotaan täsmäkoulutusta monimuotoisuuden johtamisesta ja hallinnasta. Tämä auttaa ymmärtämään moninaisuuden hyötyjä ja integroimaan erilaisista taustoista tulevat ihmiset yhteistyöhön.

8. Alue- ja työvoimahallinnon uudistus vaikuttaa yritystoimintaan

Seuraavan kahden vuoden aikana aluehallinnossa tapahtuu paljon uudistuksia. Nykyiset työllisyyspalvelut ja sitä myötä TE-toimistot siirtyvät valtion vastuulta kunnille vuoden 2025 alusta. Vuoden 2026 aikana perustetaan valtakunnallinen lupahallinto ja nykyiset ELY-keskukset muuttuvat Elinvoima-keskuksiksi.

Työvoimahallinnon uudistus osuu samaan ajankohtaan voimakkaan työn murroksen kanssa. Työn sisältö on nykyisin muuttunut niin paljon, että perinteiset työmarkkina-alueet ovat menettäneet osan merkityksestään. Ihmisten työpaikka saattaa olla Helsingissä, mutta puolet työstä tehdään etätyössä. Toisaalta arviolta 5000 ihmistä pendelöi Tampereelta Helsinkiin arkipäivisin, mutta Helsinki ja Tampere ovat eri työvoima-alueella.

Työn uudet muodot edellyttävät tulevilta työvoimaviranomaisilta kykyä uuteen yhteistoimintaan eri alueiden ja julkisen ja yksityisen sektorin välillä. Ne merkitsevät tietojohtamisen modernien toimintatapojen käyttöönottoa. TE2024-uudistus on historiallinen tilaisuus luoda uudenlaiset TE-palvelut, jotka vastaavat paremmin työmarkkinoiden ja yritysten tarpeisiin.

Yrittäjien mielestä on erittäin tärkeää, että työttömyyden hoidosta siirrytään työllisyyden edistämiseen. Tarvitsemme uusia osaajia myös ulkomailta entistä enemmän. Kansainvälisten rekrytointien lupaprosessien sujuvuutta ja ennakoitavuutta tulee edelleen kehittää. Lisäksi on välttämätöntä varmistaa, että mukana muuttavien perheiden kotiutumista edistetään, koska muussa tapauksessa osaajat eivät valitse Suomea uudeksi kotimaakseen.

Uudet elinvoima- ja työllisyyspalvelut voidaan aidosti luoda laajemmin yksityisen ja julkisen sektorin yhteistyöllä. Monet yksityiset työnvälitykseen erikoistuneet yritykset tuovat aivan uutta osaamista työnantajapalveluihin.

Valtion aluehallinnon uudistus voi yritysten näkökulmasta olla sekä mahdollisuus että uhka. Tärkeäksi kysymykseksi muodostuu, pystyvätkö uudet Elinvoimakeskukset elinkeinopolitiikassa täydentävään työnjakoon uusien elinvoimakuntien ja työllisyysalueiden kanssa vai keskitytäänkö julkisen sektorin keskinäiseen valtataisteluun.

Uusi valtakunnallinen lupavirasto voi parhaimmillaan yhtenäistää lupien myöntämiskriteereitä ja nopeuttaa lupien käsittelyä. Tämä suunta on kuitenkin varmistettava hallitusohjelman mukaisilla tavoitteilla.

Yrittäjien mielestä nyt on toteutettava hallitusohjelman kirjaukset yhden luukun periaatteen mukaiset viranomais- ja lupaprosessit, asetettava viranomaisten käsittelyajoille lakisääteinen ja sitova määräaika, digitalisoitava lupaprosesseja ja uudistettava lupaprosesseja siten, että samasta asiasta voi valittaa hallinto-oikeuteen vain kerran.

9. Muita huomioita toimivista markkinoista

Yrittäjän uuden alun korostaminen

Yritystoimintaan kuuluu olennaisena osana riski toiminnan kannattamattomuudesta ja päättymisestä. Joka vuosi toimintansa päättää Suomessa yli 30 000 yritystä. Suurin osa lopettaa yritystoiminnan hallitusti mutta erityisesti viime vuosina konkurssiluvut ovat olleet selvässä kasvussa. Usein konkurssiin ajautuneet yritykset ovat varattomia, eivätkä velkojat saa lainkaan suorituksia konkurssipesistä.

Jos yritykset hakeutuisivat ajoissa Yrittäjän talousavun asiakkaisiksi, olisi yritystoiminnan tervehdyttämiseksi tai hallitulle lopettamiseksi paremmat mahdollisuudet. Mitä aikaisemmin tilapäisiin talousvaikeuksiin puututaan, sitä todennäköisemmin yritystoiminta ja työpaikat pelastuvat. Samalla velkojan perintäaste kasvaa.

Suomella ei ole varaa menettää yhtään yritystä ja työpaikkaa turhaan konkurssiin. Jos yrittäjä kuitenkin epäonnistuu, on sekä taloudellisesti tarkoituksenmukaista että inhimillisesti oikeudenmukaista saada hänet nopeasti takaisin yhteiskunnan aktiiviseksi ja tuottavaksi toimijaksi (fresh start). Jos yrittäjä ajautuu konkurssiin tai saa toimintansa aikana maksuhäiriömerkinnän, on lainsäädännössämme ja käytännöissämme useita esteitä yritystoiminnan jatkamiselle tai uudelle yritystoiminnalle. Yritystoiminnan varhainen tervehdyttäminen on tärkeää yhteiskunnallisessakin mittakaavassa.

Yrittäjän uuden alun toimenpiteet:

- Turvataan Yrittäjän Talousapu -palvelun riittävät resurssit. (TEM, VM)
- Poistetaan yrittäjän uuden alun esteenä olevat luvanvaraisten elin-keinojen edellytykset. (kukin ministeriö)
- Taataan lailla yrittäjälle oikeus saada peruspalveluja, kuten pankki- ja tietoliikennepalveluja, joita tarvitaan elinkeinon harjoittamiseen. (VM, LVM)
- Vahvistetaan yrittäjien jaksamista.

Yritysvaikutusten arviointi käyttöön sekä EU- että kansallisella tasolla

Yrityksiin kohdistuvan sääntelyn määrä ja yksityiskohtaisuus on kasvanut viime vuosina. Yrityksiin kohdistuvasta sääntelystä 50–80 % tulee toimialasta riippuen unionista. Lisäksi kotimaista sääntelyä on paljon. Sääntelyn kumulatiivinen vaikutus, yritysten velvollisuus olla selvillä kaikista velvoitteista sekä sääntelyn aiheuttama hallinnollinen taakka ovat pienyrittäjille paikoin kohtuuttomia.

Lainsäätäjän on tunnistettava esityksensä vaikutukset. Pk-yritysvaikutukset tulee selvittää huolellisesti ja vaikutusarvioinnin tulee vaikuttaa tehtäviin lainsäädäntöratkaisuihin. Lainsäädäntöä tehdään hallinnonaloittain siiloissa ja yritysten näkökulmaa horisontaalisesti tulee tarkastella säännöllisesti niin EU-tasolla kuin kansallisestikin. Päämääränä tulee olla säilyttää eurooppalaisten pk-yritysten kilpailukyky niin unionin sisämarkkinoilla kuin ulkomarkkinoillakin.

Hyvistä tavoitteista huolimatta yrityksiä ei tule säännellä kuoliaaksi. EU-sääntelyn tavoitteet pitää voida saavuttaa yksinkertaisesti ja kevyesti, mahdollisimman pienin kustannuksin. EU:n tulee tarjota

riittävät kannusteet yrittäjyydelle, jotta sisämarkkinat toimisivat kuluttajien näkökulmasta parhaalla mahdollisella tavalla.

EU-vaikuttamisen toimenpiteet:

- Suomi sitoutuu siihen, että se edistää EU-vaikuttamisessaan yrityksiin kohdistuvan lainsäädännön vaikutusarviointia, sääntelyn järjeistämistä sekä sitä, että yrityksiin kohdistuvaa sääntelyä ei jatkuvasti lisätä.

Yritysten väliset maksuehdot kuntoon

Yritysten välisiä maksuehtoja säännellään maksuehtolailla, jonka mukaan yritysten välillä ei saa käyttää yli 30 päivän maksuehtoa, ellei pidemmästä maksuehdosta ole osapuolten välillä sovittu. Lähes 100 000 pk-yritystä joutuu Suomessa odottamaan saataviaan yli 30 päivää. Erityisesti liikeyritysten pitkästä maksuajoista kärsivät taloudellisesti teollisuus ja rakentaminen. Yleisimmin maksuaikojaan ovat pidentäneet suuret yksityiset.

Selvitysten mukaan pitkät maksuajat aiheuttavat taloudellista haittaa pk-yrityksille. Jos maksuaika on yli 30 päivää, haittaa aiheutuu lähes puolelle pk-yrityksistä (55 prosenttia). Kun maksuajat nousevat 60 päivään ja siitä pidempiin aikoihin, taloudellista haittaa aiheutuu jo yli 60 prosentille yrityksistä. On arvioitu, että neljännes konkurseista johtuu siitä, että yritys ei saa rahojaan ajallaan.

Selvitysten mukaan suuri osa yrityksistä ei noudata maksuehtolakia. Vuonna 2024 tehdyn Yrittäjägallupin vastaajista 53 prosenttia kertoo, että käytössä olevista yli 30 päivän maksuajoista ei ole sovittu yrityksen kanssa lain edellyttämällä tavalla. Myös osa valtion- ja kuntayhtiöt ovat pidentäneet maksuaikojaa yli 30 päivää tästä erikseen sopimatta. Toimivat markkinat edellyttävät, etteivät suuryritykset voi horjuttaa pk-yritysten taloutta rikkomalla voimassa olevaa lainsäädäntöä.

Maksuehtoja koskevat toimenpiteet

- Selvitetään yritysten pitkiä maksuaikojaa.
- Asetetaan valvova viranomainen, jolle pk-yritykset voivat matalalla kynnyksellä ilmoittaa mahdollisista maksuehtolain vastaisista toimista.

Yrityksiin kohdistuvien huijausten ja petosrikollisuuden torjuminen

Yrityksiin kohdistuvat huijaukset ja petosrikollisuus ovat lisääntyneet viime vuosina merkittävästi. SY:n teettämän kyselyn mukaan lähes puolet suomalaisista pk-yrityksistä on joutunut petostyyppisten huijausten kohteeksi. Tämä tarkoittaa sitä, että vähintään 200 000 yritystä on joutunut huijatuksi tai rikoksen kohteeksi.

Suomessa ei ole tehty määrällistä tutkimusta yrityksiin kohdistuvista huijauksista. Arvioiden mukaan pelkästään hakemistopalveluja koskevista huijauksista aiheutuu yrityksille yli 20 miljoonan lasku vuodessa.

Lainsäädännöllä ja yhteiskuntapolitiikalla on tärkeä tehtävä huijausten torjunnassa. Lainsäädännön sisältämiä mahdollisuuksia huijausten torjuntaan tulee hyödyntää nykyistä tehokkaammin. Huijauksia torjuvan oikeuskäytännön ja itsesääntelyn kehittäminen on avainasemassa hyväksytyjen toimintalinjauksien muodostamisessa. Myös lainsäädännön muutostarpeiden arviointi ja toteutus on tärkeässä asemassa huijausten torjunnassa.

Ennen lain-säädännön uudistamista tarvitaan kuitenkin kattavaa tutkimustietoa huijausrikollisuuden määrästä, tekemuodoista sekä siitä, onko viranomaisilla käytettävissä riittävät resurssit ja osaaminen rikoksen selvittämiseksi.

Huijauksiin kohdistuvat toimenpiteet

- Laaditaan yrityksiin kohdistuvien huijausten ja petosrikollisuuden tilannekuva.

Kunnioitavasti

Suomen Yrittäjät

Harri Jaskari

Johtaja

Jaskari Harri
Suomen Yrittäjät ry